

Zespołowe gry sportowe kobiet w Polsce w latach 1945-1989

mgr Michał Skalik

STRESZCZENIE

Geneza zespołowych gier sportowych w Polsce przypada na pierwszą dekadę XX w. W 1909 r. rozegrano pokazowe spotkanie w koszykówce kobiet, a rok później odbył się mecz hokeja na trawie żeńskich drużyn ze Lwowa. Po I wojnie światowej, zespołowe gry sportowe propagowali m. in. działacze organizacji Young Men's Christian Association (Związek Młodzieży Chrześcijańskiej). Z ich inicjatywy w 1919 r. w Łodzi, odbył się pokaz gry w piłkę siatkową, a rok później rozegrano pierwsze zawody szkolne w tej dyscyplinie. Do 1939 r. największą popularność, spośród zespołowych gier sportowych w wykonaniu kobiet, odnotowały: hazena, koszykówka i piłka siatkowa. W latach 1939-1945 rozwój kultury fizycznej w Polsce przerwała II wojna światowa.

Rozwój zespołowych gier sportowych kobiet w Polsce w latach 1945-1989 uzależniony był w dużej mierze od decyzji władz państwowych, a także od działalności związków i organizacji sportowych. W 1957 r. powstały odrębne związki gier sportowych – Polski Związek Koszykówki, Polski Związek Piłki Siatkowej i Związek Piłki Ręcznej w Polsce. W latach 1973-1978 funkcjonowała Polska Federacja Sportu, która ograniczyła działalność związków sportowych. Kryzys społeczno-polityczny w Polsce na przełomie lat 70-tych i 80-tych XX w. uniemożliwił wprowadzenie reformy, w obszarze sportowym, zapowiadanej na lata 1980-1985. Dalsze zmiany w zakresie zarządzania kulturą fizyczną w Polsce nastąpiły po 1989 r.

Duży wkład w rozwój zespołowych gier sportowych kobiet w Polsce w latach 1945-1989 wnieśli działacze oraz kadra szkoleniowa i sędziowska. Ważną rolę w zakresie kształcenia kadr odegrały uczelnie wychowania fizycznego - w Gdańsku, w Katowicach, w Krakowie, w Poznaniu, w Warszawie i we Wrocławiu oraz w Białej Podlaskiej i Gorzowie Wielkopolskim. Znaczącym czynnikiem – w odniesieniu do uwarunkowań - był także stan infrastruktury sportowej. Zniszczenia wojenne sprawiły, że odbudowy lub remontu wymagały hale sportowe, ośrodki i centra szkoleniowe oraz zakłady produkujące sprzęt sportowy. Nakłady finansowe uzyskiwane (począwszy od 1955 r.) z działalności Państwowego Przedsiębiorstwa „Totalizator Sportowy” zasiły budownictwo sportowe. Poszczególne gry

zespołowe wymagały odmiennych warunków w zakresie infrastruktury sportowej, co stawiało w najtrudniejszej sytuacji rozwój takich dyscyplin, jak piłka ręczna (mała liczba pełnowymiarowych hal sportowych) oraz hokej na trawie (brak boisk ze sztuczną nawierzchnią).

W latach 1945-1989 zwiększyła się liczba zawodniczek uprawiających zespołowe gry sportowe. Największy przyrost liczby zawodniczek przypadł na lata 1948-1965 oraz na lata 1975-1980. Na wzrost popularności zespołowych gier sportowych wpłynęło ich upowszechnienie, głównie w środowisku szkolnym i akademickim oraz w środowisku wiejskim. Dużą rolę w propagowaniu gier sportowych odegrał także ruch spartakiadowy. W latach 70-tych XX w. zespołowe gry sportowe kobiet w Polsce objęły swym zasięgiem 5 dyscyplin. Rozwinał się kobiecy hokej na trawie, a także rozegrano na szerszą skalę turnieje w piłce nożnej kobiet. W dekadzie lat 80-tych XX w. nastąpił spadek liczby zawodniczek uprawiających zespołowe gry sportowe (z około 28 tys. do około 19,5 tys.). Warto zauważyć, że niekorzystne uwarunkowania polityczne i społeczno-gospodarcze w tym okresie, nie zahamowały rozwoju piłki nożnej kobiet w Polsce. W latach 1980-1989 liczba zrzeszonych piłkarek nożnych wzrosła ponad czterokrotnie. Duży wkład w popularyzację piłki nożnej kobiet w Polsce w latach 80-tych XX w. wniosła działalność Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej.

Współzawodnictwo krajowe w zespołowych grach sportowych w latach 1945-1989 przebiegało na kilku płaszczyznach. W zakresie sportu wyczynowego odbywały się rozgrywki o mistrzostwo Polski w kategorii seniorek oraz w kategoriach młodzieżowych, a także realizowano współzawodnictwo sportowe o Puchar Polski. Ponadto, rywalizowano w zakresie sportu szkolnego, akademickiego, wiejskiego oraz współzawodnictwa zakładowego.

W zakresie współzawodnictwa międzynarodowego rywalizowano na płaszczyźnie akademickiej, klubowej oraz reprezentacji narodowych. W latach 1949-1989 Polska brała udział w igrzyskach olimpijskich, mistrzostwach świata i mistrzostwach Europy (łącznie 60 turniejów w kategorii seniorek i 30 turniejów w kategoriach młodzieżowych). W latach 1945-1989 Polska odnosiła sukcesy na arenie międzynarodowej. W zakresie rywalizacji klubowej największymi osiągnięciami Polek były występy w finałach Pucharu Europy zespołów: AZS AWF Warszawa (piłka siatkowa), „Cracovii” Kraków (piłka ręczna) oraz „Wisły” Kraków (koszykówka). Biorąc pod uwagę występy reprezentacji Polski, największe osiągnięcia wiążą się z występami reprezentacji siatkarek w latach 1949-1971. W tym okresie Polki zdobyły dwa brązowe medale igrzysk olimpijskich (w latach 1964 i 1968) oraz jedenastokrotnie stawały na podium mistrzostw świata i mistrzostw Europy. Trzy medale mistrzostw Europy

wywalczyły koszykarki (medale srebrne - w latach 1980 i 1981 oraz medal brązowy w 1968 r.). Wśród sukcesów warto także wymienić udany występ polskich piłkarek ręcznych podczas mistrzostw świata w Jugosławii w 1973 r. (5 miejsce) oraz udział reprezentacji Polski w hokeju na trawie w turnieju olimpijskim w Moskwie w 1980 r. (6 miejsce). Sukcesy w postaci medalowych występów, odnotowały także młodzieżowe reprezentacje Polski. W tym zakresie największym osiągnięciem był brązowy medal piłkarek ręcznych, zdobyty podczas mistrzostw świata juniorek w 1985 r. Ponadto, medale mistrzostw Europy juniorek zdobyły koszykarki (medale srebrne - w latach 1975 i 1977) oraz siatkarki (medale brązowe - w latach 1969, 1971 i 1973).

Zespołowe gry sportowe kobiet sukcesywnie obejmowały swoim zasięgiem nowe dyscypliny. W latach 1945-1989 liczba zespołowych gier sportowych uprawianych przez kobiety w Polsce wzrosła z trzech do pięciu. Przykład dynamicznego rozwoju piłki nożnej kobiet w latach 80-tych XX w. dał podstawy wnioskować, iż kobiety będą rywalizować w pozostałych grach sportowych, tradycyjnie uprawianych przez mężczyzn. W ostatniej dekadzie XX w. i w XXI w. kobiety uczestniczyły w rozgrywkach hokeja na lodzie, piłki wodnej oraz rugby.